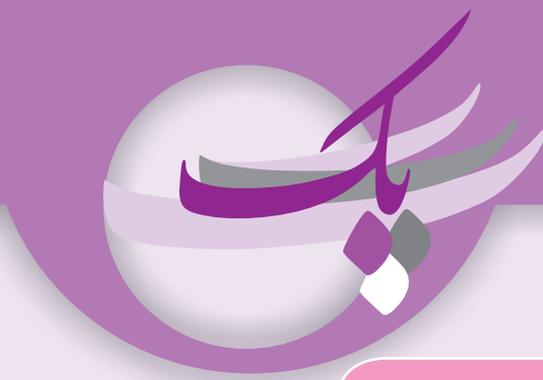

Tel : ۰۳۴۱-۲۱۱۳۲۸۴
Telfax : ۰۳۴۱-۲۱۱۳۰۰۵
E-mail :
pak@kmu.ac.ir
Website:
http://medc.kmu.ac.ir

شماره ۱۳ اسفند ۱۳۸۶

چگونه دانشجویان را سنجش کنیم؟ (۲)

در شماره قبل پیرامون نمونه ارزیابی دانشجویمان، سفتیم و از جمله سوالاتی که یک معلم در انجام فرایند ارزیابی باید به آن پاسخ گوید، به سؤال «چه چیزی باید ارزیابی شود؟» پرداخته شد. در این شماره، به ادامه مطلب و پاسخگویی به ۴ سؤال باقیمانده که در یک ارزیابی مهم است می‌پردازیم.

یک ارزیابی با چه روشی انجام می‌شود؟

روش آزمون می‌بایست رابطه نزدیکی با محتوای آزمون داشته باشد. مثالهایی در جدول زیر ارائه شده است:

اهداف آزمون	شکل آزمون
دانش	تشریحی پاسخ کوتاه چهارگزینه ای MCQ
فنون استفاده از مرجع	آزمون کتاب باز
توانایی حل مسئله	تشریحی تعدیل شده MEQ
توانایی جستجوی اطلاعات	پروژه
مهارت‌ها	بالینی

جدول ۱- روش امتحان بایستی به اهداف آزمون نزدیک باشد

بعنوان مثال در امتحان تشریحی، داوطلب می‌تواند قالب جملات و بیان مطالب را خودش انتخاب کند و آزاد است هر اندازه که می‌خواهد در پاسخ سؤال مطلب بنویسد. این روش، کمک می‌کند دانشجویان تفکرات و درک مطلب خود را از موضوع انتقال دهد. امتحانات بالینی و عملی تفاوت آنچه را که دانشجو می‌تواند انجام دهد و آنچه را می‌گوید روشن می‌کند.

روش‌های عینی بیشتری در امتحانات کتبی معرفی شده‌اند و فواید سوالات چندگزینه‌ای به طور وسیع شناسایی نشده‌اند همچنین راهکارهای عینی در ارزیابی مهارت‌های بالینی و عملی، ثبت شده و توسعه یافته‌اند. تکنیک ارزیابی موسوم به OSCE در تعدادی از دانشکده‌های پزشکی در دست اجراست. روش‌های انجمن تحقیقاتی آموزش پزشکی پایه که در سال ۱۹۷۷ در این انجمن ثبت شده است اخیراً دوره‌های آموزشی به کار گرفته می‌شود.

این روش عینی، شامل سوالات عینی، سوالات تشریحی، سوالات پاسخ کوتاه، تکالیف آماده‌سازی، پروژه‌ها، کارهای عملی، گزارش‌های جلسات درس و جلسات شفاهی است.

سه قاعده برای انتخاب روش ارزیابی کاربرد دارد:

۱- روش، باید اعتبار داشته باشد (روا باشد). یعنی آنچه را می‌خواهید اندازه‌گیری کنید، با این روش، قابل اندازه‌گیری باشد.

۲- روش، بایستی قابل اطمینان و موثق باشد. (پایا باشد) یعنی با چندین بار تکرار، نتایج یکسان باشد.

۳- روش، بایستی بر حسب منابع قابل دسترس و تعداد دانشجویان مورد آزمون، عملی باشد.

مفاهیم روانی و پایایی اهمیت خاصی دارند که با مثال زیر نشان داده می‌شود.

فرض کنید می‌خواهیم توانایی شخصی را در پرش طول ارزیابی کنیم. اگر تمام اندازه‌گیری‌هایی که داریم ارتفاع پریده شده توسط فرد را نشان دهد، این اندازه‌گیری، فی‌نفسه پایاست (یعنی اگر چند بار دیگر انجام شود، نتایج مشابه خواهد بود) ولی این آزمون برای تعیین توانایی پرش طول وی، روا نیست. حال اگر توانایی پرش طول این شخص بر اساس تخمینی از مسافت باشد، این اندازه‌گیری ممکن است روانی بیشتری داشته باشد ولی پایایی کمتری دارد. در جایی که پایایی یک آزمون کم است، نمی‌توان از آن آزمون، انتظار روانی داشت. به بیان دیگر، پایایی بالا، هیچ تضمینی برای روانی نیست. لازم است که در اندیشه و اجراء، روانی یک آزمون را مد نظر داشته باشیم ولو این که سطح پایایی به نفع افزایش روانی، کاهش یابد.

فیلد پیژهاست که ما علاقه‌مند به اندازه‌گیری و سنجش آنها هستیم اما اندازه‌گیری آنها مشکل و گاهی غیر ممکن است. مهم این است که این مقیست را دریابیم که در روانی آزمون‌ها، خود را فریب ندهیم.

چرا ارزیابی می‌کنیم؟

روش‌های ارزیابی، مقاصد زیر را برآورده می‌کند:

- ۱- قبولی یا ردی دانشجوی
- ۲- رتبه‌بندی یا طبقه‌بندی دانشجوی
- ۳- ایجاد بازخورد برای دانشجوی
- ۴- تولید بازخورد به اساتید
- ۵- ایجاد انگیزه در دانشجوی

اغلب، اهداف شماره یک و دو، با هم تداخل می‌کنند و برگزاری آزمون به منظور بررسی هر دو هدف، برای یکی دیگر نامناسب خواهد بود. اما آیا هدف، یافتن بهترین و ضعیف‌ترین دانشجویست یا هدف، سنجش دانشجویان است برای این که بدانیم به استانداردهای از پیش تعیین شده رسیده‌اند یا نه؟

مفاهیمی که در رسیدن به این نتایج به ما کمک می‌کند، ارزیابی‌های ملاک محوری (criterion-referenced assessments) و هنجار محوری‌اند (norm-referenced assessments).

در ارزیابی ملاک محوری، هدف تعیین سطح دانشجویان نسبت به استانداردهای شایستگی معین است، یعنی جداسازی گروهها از همدیگر. در ارزیابی هنجار مداری، منظور، تشخیص تفاوت افراد است که با توجه به درجه شایستگی، آنها را دسته بندی کنیم.

ارزیابی‌ها، علاوه بر این که قبولی، رد شدن و رتبه‌بندی دانشجویان را معین می‌کند، اطلاعاتی که برای استاد و دانشجو سودمند است را در اختیار می‌گذارد.

سطح آزمون، باید بالاتر از مرزی باشد که دانشجویان، می‌بایست بگذرانند. این ارزیابی‌ها می‌بایست راهنمایی برای استفاده دانشجو در تحصیلات و کار آینده‌اش باشد. یعنی بایستی نیازهای دانشجو را در سطوح مختلف تأمین نماید و آنچه را که دانشجو بعداً در موقع کار، با آن برخورد خواهد کرد، شناسایی و معرفی نماید.

مثال زیر شکل ساده برخورد برای استاد را نشان می‌دهد:

نتایج ۳۲ دانشجو در پاسخ به ۳۶ سوال عینی مربوط به دیابت نشان می‌دهد که اکثر دانشجویان بیشتر سوالات را به طور صحیح جواب داده‌اند ولی چند سؤال را اکثراً غلط پاسخ داده‌اند. این موضوع، چگونه قابل تفسیر است؟

یک توجیه، این است که سؤال فوق، نارسا بوده است که در این صورت، یا سؤال منعکس کننده موضوع مورد پرسش نبوده یا خیلی مشکل بوده است. توجیه دیگر و دلیل واقعی در این حالت این است که پاسخ ضعیف به این سؤال انعکاس دهنده یاددهی است و نشان می‌دهد که نکته‌ای در طول دوره آموزشی به طور رضایت بخش به دانشجویان آموزش داده نشده بود.

و اما آخرین سؤالی که به آن پرداخته می‌شود، این است که چه مرجعی برای ارزیابی دانشجویان وجود دارد؟

چه کسی باید دانشجویان را ارزیابی کند؟

افراد یا گروه‌های زیر می‌توانند در فرایند ارزیابی شرکت کنند:

- دولت یا مراجع بهداشتی
- سایر مؤسسات ملی
- دانشکده‌ها و مراکز آموزشی دیگر
- کمیته دانشگاه
- رئیس بخش
- اساتید بخش
- دانشجویان

آن زمان که فقط رئیس بخش مسئولیت ارزیابی دانشجو را در انجام موضوع درسی‌اش داشت، گذشته است.

با تأکید روزافزون بر پاسخگویی، احتمال دارد که دولت‌ها و مراجع صلاحیت‌دار بر فرایند ارزیابی کنترل نزدیک داشته باشد. این امر در برخی کشورها مانند آلمان قبلاً اتفاق افتاده است. نقش آزمون گیرنده‌های خارجی، موضوع بحث و گفتگوی بیشتر بوده است و آزمون‌های هماهنگ و جامع و سؤالات چندگزینه‌ای سبب شده است که بیشتر دانشکده‌ها به وظایف مشاور (ارزیاب) خارجی درون دانشکده، مجدداً توجه کنند.

البته دانشجویان خودشان هم نباید بی تفاوت باشند زیرا یکی از اهداف دوره‌های آموزشی undergraduate این است که دانشجویان پس از این که تایید شدند، قابلیت‌های خود را ارزیابی و کنترل کنند. اگر این اهداف برآورده شود، دانشجویان undergraduate، تشویق به خودارزیابی می‌شوند. راهکارهای جدیدی در خودارزیابی آموزش پزشکی مستمر در چند سال گذشته، توسعه یافته است و بسیاری از این راهکارها، کاملاً با برنامه دانشجویان undergraduate مناسبت دارد.

نظرم شما در این مورد چیست؟
پک منتظر در یافت نظرات شما در این زمینه می‌ماند.

این مطلب ترجمه ای است برگرفته از:

Harden, R.M «Assesse students: an overview».

پک: نشریه علمی، فرهنگی و اجتماعی

صاحب امتیاز: معاونت آموزشی دانشگاه علوم پزشکی کرمان
مدیر مسئول: دکتر علی اکبر حق دوست
سردبیر: پروین رضایی
تهیه این شماره: دکتر زهرا جلیلی

چه زمانی دانشجو بایستی ارزیابی شود؟

دانشجویان در یکی از شرایط زیر باید ارزیابی شوند:

- قبل از یاددهی (Pre.test)
- در طول دوره یاددهی (In course)
- در پایان دوره یاددهی (End of course)

به ندرت فرصت برگزاری آزمون به منظور ارزیابی دانشجویان پزشکی در یک موضوع درسی در آغاز دوره تحصیلی پیش می‌آید. اگر این کار انجام می‌شود، احتمالاً نتایج جالب توجهی به دست می‌آید.

این آزمون‌ها نشان می‌دهد که ارائه پیش‌نیاز برای یک دوره آموزشی خاص، ضرورت دارد یا نه؟ همچنین آزمون‌های قبل از یاددهی نشان می‌دهد که دانشجویان چه زمینه‌هایی از یک مبحث آموزشی را قبلاً فهمیده‌اند.

در مفهوم ارزیابی مستمر، بحث‌های زیادی شده است. بین دو حد نهایی امتحان پایان دوره و ارزیابی‌های تکراری روزانه هفتگی، ماهیانه، و پایان سال هم وجود دارد. در عمل، بیشتر دانشکده‌ها ترکیبی از ارزیابی در طول دوره و آموزشی و پایان دوره آموزشی را پذیرفته‌اند.

واقعیت‌های گزارش شده در آموزش پزشکی پایه در مرکز تحقیقات پزشکی در جدول ۲ آمده است:

جدول ۲ - نحوه ارزیابی در دانشکده های پزشکی انگلستان	
روش ارزیابی	تعداد در دانشکده
علوم پایه پزشکی	
فقط پایان دوره	۳
بیشتر پایان دوره	۱۴
پایان دوره و در طول دوره	۱۳
بیشتر در طول دوره	۱
فقط در طول دوره	۳
موضوعات بالینی (تئوری)	
فقط پایان دوره	۱۴
بیشتر پایان دوره	۱۳
پایان دوره و در طول دوره	۶
بیشتر در طول دوره	۱
فقط در طول دوره	۱